

Quadern de treball

Materials complementaris

Bamako 03. Fotografia africana contemporània

Propostes del Servei Educatiu.

“Vist des de l’Àfrica, el món és tan cruel i incompreensible com l’Àfrica vista des del món.”

Pep Subirós

Michèle Magma
Sèrie Els meus petits rituals. 2000

Quan darrera d'una càmera fotogràfica es troba algú amb talent i sensibilitat, el reflex de la realitat que finalment impressiona el paper és gairebé sempre un estímul que desperta emocions i fa pensar.

Els fotògrafs que han participat en la cinquena edició de la biennial de Bamako, fotògrafs que treballen diàriament en unes difícils i complexes circumstàncies són, com es pot veure, uns veritables mestres de la mirada. Les seves fotografies ens ofereixen una visió del món en la que la diversitat, els matisos, la fisonomia humana, viva i contradictòria, eclipsen les imatges sense ànima dels clixés mediàtics. Cada fotografia de l'exposició és un argument en contra dels tòpics i a favor d'una mirada més respectuosa i atenta a la realitat.

Com en altres ocasions, aquesta part del quadern vol contribuir modestament a estimular l'anàlisi d'algunes imatges i a favorir la reflexió sobre els temes presents

a l'exposició. Pensem que l'observació atenta de les fotografies i el diàleg sobre el seu contingut és una activitat educativa que pot contribuir a desvetllar diferents perspectives i nivells d'interpretació, i animar als alumnes a contrastar opinions i pensar per ells mateixos. En aquest sentit, les preguntes i suggeriments de treball intenten obrir noves possibilitats d'aproximació a les imatges i a favorir la discussió sobre temes d'actualitat.

En la mateixa línia, però fent més èmfasi en el treball crític sobre les visions de la realitat que ens arriben des dels mitjans de comunicació, hem volgut situar les propostes de reflexió i de recerca en grup que trobareu al final del quadern.

Esperem que aquest dossier us pugui ser útil a l'hora de continuar treballant a l'escola alguns dels temes i problemes que fa presents l'exposició.

Imatges per al debat

“Més que de cap altre lloc del món, de l'Àfrica només volem saber el que nosaltres hem inventat i patentat com a africanitat. Ara bé, pensar en els africans de carn i ossos com a gent idèntica a tots nosaltres, amb les mateixes necessitats i aspiracions? Reconèixer la complexitat i diversitat de la vida ordinària a l'Àfrica? Aceptar com a realment africanes l'agitació, la tensió i la creativitat de les grans ciutats del continent, els carrers atapeïts de cotxes, els paisatges plens de plàstic i d'antenes, la ferralla que hi ha a tot arreu? No, això no. No és prou Àfrica. No és “autèntic”.

(Catàleg: *Àfriques. L'artista i la ciutat. Un viatge i una exposició.* Pàg. 11)

Roberto Stephenson
Série *la meva ciutat*. Haiti, 2003

Uche Edochie
Dissabte matí, Lagos, 2002

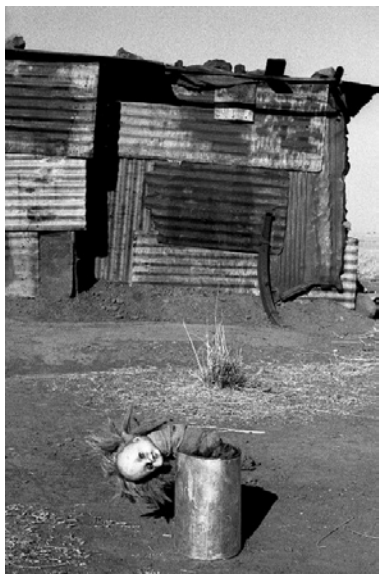

Describeu la fotografia de Uche Edochie, *Dissabte matí*. Quin tipus d'informació trobem normalment als diaris sobre els països africans? Penses que són les mateixes notícies que omplen els diaris africans? Creus que el que està llegint l'home de la fotografia té influència sobre la seva manera de veure el món? Per què?

Describeu ara la fotografia de Roberto Stephenson, *La meva ciutat*. Quines són les diferències més notables entre les dues? Tenen algun punt en comú? Quina sensació et produeix la fotografia de Roberto Stephenson?

Fes una llista amb paraules que relacionis amb cadascuna d'aquestes fotografies i assenyalas amb quina d'elles l'associes més directament. Per exemple: *Silenci, moviment...*

Imatges per al debat

Santu Mofokeng
Nina sense cames.
Jakkasfontain, Sud-Àfrica 1989

Van Léo
Iliana, noia italiana. El Caire 1944

Pape Seydi
Série Mélodies. Senegal 2002

Describe aquestes fotografies. Què hi veus? Quins són els elements més destacats? Les tres fotografies són molt diferents. Assenyala les diferències més visibles. Veus algunes característiques comunes? Quina és l'expressió de la dona de la fotografia de Van Léo? Imagina que podria estar pensant o somiant. Creus que li agradaria viure en la casa de la fotografia de Santu Mofokeng? Per què? Quina sensació et produeix la fotografia de Pape Seydi? És més espontània o menys que la de Van Léo? Per què et produeix aquesta impressió? Com viuen els habitants de la barraca? Penses que si poguessin intentarien viure en un altre lloc? Pots relacionar aquest desig de marxar del seu país amb fets que són notícia diàriament als mitjans de comunicació europeus?

Paraules per al debat

Em temo, però, que el que acabo de dir és menys obvi del que em sembla. De fet, no ho és gens, d'obvi. El fet, més aviat, és que l'imaginari occidental sobre l'Àfrica i, més en general, la creixent fallera per l'exotisme i la multiculturalitat, solen tenir poc a veure amb l'Àfrica actual, i molt a veure, en canvi, amb uns vells clixés que els governs i els grans mitjans de comunicació no fan més que realimentar. Uns clixés en els quals l'Àfrica apareix com un escenari pràcticament immutable, fora de la història, on els únics episodis d'interès són els safaris o els grans desastres.

Així, a la televisió, per exemple, a l'hora de les notícies, l'Àfrica només hi té entrada per posar-nos al dia de la darrera crisi, la darrera sequera, el darrer cop d'Estat; de les incomptables víctimes de la darrera guerra civil, del darrer genocidi; dels darrers percentatges de la sida; del nombre d'ofegats o detinguts en intentar creuar l'estret de Gibraltar. Després, a l'hora de la digestió, o a mitjanit, grans reportatges sobre els paisatges paradisiacs del Serengeti, els gorilles emboirats o els lleons en zel; sobre les fastuoses dunes del Sàhara o del Namib. Les maravelles de l'Àfrica "natural" a l'hora de l'entreteniment. Els malsons de l'Àfrica "social" a l'hora de la veritat. D'una certa veritat."

(Catàleg: *Àfriques. L'artista i la ciutat. Un viatge i una exposició.* Pàg. 10)

La nostra visió de l'Àfrica està molt condicionada pels mitjans de comunicació. Quins són els clixés que destaca el text? Creus que hi ha d'altres?

L'exposició mostra una selecció de fotografies de diferents artistes africans. ¿La visió de la realitat que hem vist en aquestes fotografies es correspon a la visió que ens arriba a través dels mitjans de comunicació del nostre país?

Per què penses que es dona aquest contrast? Creus que això pot condicionar la nostra relació amb persones d'altres països que venen a viure aquí? Per què?

Temes de reflexió

La imatge que tenim del món i de les coses que passen en ell és, en bona part, fruit del que ens expliquen, del que altres ens diuen. Coneixem el món d'oïdes o a través d'imatges fragmentàries i molt sovint interessades que ens arriben com inquietes onades. Ones electròniques que ens impacten i s'allunyen sense deixar-nos temps per pensar.

La complexa realitat esdevé així un munt de paraules i d'imatges que no podem contrastar i que assumeixen el paper de clixés indiscutibles. Per aquesta raó, cal anar amb molt de compte amb la "informació objectiva" que ens arriba en petites píndoles a través dels mitjans de comunicació o de les empreses amb interessos clarament renyits amb una realitat plural i variable.

Ingrid Mwangi
Tonalitats de pell. 2001

Us proposem un exercici d'anàlisi i debat al voltant d'aquest tema i amb Àfrica com a protagonista.

Durant un període de temps anoteu en una llibreta les notícies referides a qualsevol país africà. Si teniu oportunitat també podeu consultar a internet o una hemeroteca notícies del darrer any lligades a aquest continent. A partir d'aquest material intenteu fer un breu resum indicant quina és la imatge dominant que trasmeten els mitjans de comunicació.

Al mateix temps, aneu a una agència de turisme i demaneu un catàleg de viatges amb destins a l'Àfrica, també podeu buscar aquesta informació a internet. Anoteu algunes cites de com es descriu el país, la zona o la seva gent.

A partir d'aquestes notes i les anteriors us proposem que feu un debat a l'aula sobre les visions d'Àfrica que trobem als mitjans de comunicació i al món de la propaganda turística.

Compareu les vostres conclusions amb el text de Pep Subirós citat anteriorment en aquest quadern. pàg.segom text

Treball de recerca en grup

A més dels mitjans de comunicació i les agències de viatges, la nostra imatge d'Àfrica s'alimenta amb altres ingredients. Descobrir alguns d'aquests ingredients i analitzar-los pot ajudar-nos a ser més conscients dels clixés amb els que mirem i valorem els altres. Us proposem que en grup trieu algunes pel·lícules, còmics, llibres, revistes en les que Àfrica tingui un paper destacat. A partir d'aquest material es tractaria d'analitzar amb detall com apareixen reflectides les persones concretes, la societat, les institucions..., quin paper se'ls fa jugar i quins aspectes són valorats positivament i quins negativament.

Amb aquesta informació intenteu arribar a algunes conclusions sobre la visió d'Àfrica creada des d' Occident.

Jihan Ammar
Arusa (Núvia/Nina).
Nazileh, Teheran, 2001

Més enllà de les imatges més o menys distorsionades que trobem als mitjans de comunicació i en els dominis de les arts de la imaginació, cinema, còmic, novel·la..., la presència concreta de persones d'origen africà al nostre país és cada dia més notable. Malgrat això, aquesta major presència no es correspon amb un major i millor coneixement de la seva realitat. Busca informació estadística sobre els països d'origen dels immigrants del continent africà. Saps alguna cosa d'aquests? Intenta trobar informació bàsica sobre ells; economia, política, geografia..., i si tens l'oportunitat intenta establir contacte amb alguna associació d'aquests i parla amb ells sobre les diferències entre la vida que duïen allà i l'actual i com veuen ells la nostra societat.

Bibliografia

Bibliografia recomanada per a treballar els diferents temes suggerits al quadern

ÀFRIQUES, L'artista i la ciutat. *Un viatge i una exposició.* Catàleg, Centre de Cultura Contemporània de Barcelona, Barcelona, 2001

SUBIRÓS, Pep: *Sobre la felicitat i altres neguits: o de com totes les aigües es comuniquen.*
Ed. Destino, Barcelona, 2003

COETZEE, J.M: *La novela en África.*
Macba, Barcelona, 2003

KAPUCSCINSKY, Ryszard: *Un día más con vida.*
Ed. Anagrama. Barcelona, 2003

ACHEBE, Chinua: *Tot se'n va en orris.*
Ed. 62, Barcelona, 2000

FARAH, Nuruddin: *Secretos.*
Aleph Editores, Barcelona, 2000

WESSELING, Henri L: *Divide y vencerás, el reparto de África (1880-1914).* Ed. Península, 1999

OTOMOSO, Kole: *Migración hacia el sur.* Col.lecció "Biblioteca de estudios africanos", Ed. Bellaterra, 1998

LIPPMANN, Walter: *La opinión pública.* Libros C. De Langre, San Lorenzo del Escorial, 2003.

Servei Educatiu del CCCB

**Per a qualsevol consulta:
e-mail Seducatiu@cccb.org o bé a la
web www.bcn.es/imeb/program.htm**

Centre de Documentació:

El CCCB té un centre de documentació que posa a disposició del professorat i els alumnes que ho sol·licitin documentació sobre les exposicions, alhora que ofereix una biblioteca especialitzada en espai públic i temes urbans. Al Centre de Documentació podreu trobar els quaderns educatius realitzats en anteriors exposicions i els catàlegs citats a la bibliografia.

**Proper quadern educatiu:
Exposició: "El Salvatge Europeu"**